บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของเรื่อง

การประกันภัยเป็นเครื่องมือสำคัญอันหนึ่งที่ช่วยสร้างหลักประกันแก่สังคม ในการช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ประสบภัยให้มีสภาพดีดังเหมือนก่อนที่ความเสียหายนั้นจะเกิดขึ้น การประกันภัยมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยการนำเงินที่ได้จากการออมทรัพย์ของประชาชนไปลงทุน ทางด้านอุตสาหกรรมและการพาณิชย์ ประเทศไทยเป็นประเทศที่อยู่ในระหว่างการพัฒนาการเศรษฐกิจการลงทุนจึงเป็นสิ่งจำเป็น ปัจจุบันมีบริษัทรับประกันภัยในประเทศไทยทั้งสิ้น 110 บริษัท[1] เป็นบริษัทที่จดทะเบียนในประเทศไทย 60 บริษัท บริษัทประกันภัยต่างประเทศ 50 บริษัท บริษัทเหล่านี้นอกจากจะประกอบการรับประกันภัยแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นสถาบันให้กู้ยืมเงินที่สำคัญรองจากธนาคารพาณิชย์ โดยบริษัทประกันภัยนำเงินไปลงทุนซื้อพันบัตรรัฐบาล หุ้นในบริษัทและอุตสาหกรรมต่าง ๆให้กู้ยืมในระยะยาวและระยะสั้นเป็นต้น จึงนับว่าการประกันภัยมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

กิจการประกันภัยเป็นกิจการที่ดำเนินการเพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ผู้เอาประกันในยามที่มีภัยเกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย หรือมีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินที่เอาประกันไว้ ผู้เอาประกันจะไม่ต้องเดือดร้อน เพราะบริษัทประกันภัย จะเป็นผู้ชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้น

---

[1]กองประกันภัย กรมทะเบียนการค้า กระทรวงเศรษฐการ, รายงานกิจการประกันภัยในประเทศไทย พ.ศ. 2509 (พระนคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2512) หน้า 6

ดังนั้นบริษัทประกันภัยจึงต้องมีฐานะการเงินมั่นคงตลอดระยะเวลาที่ประกอบการประกันภัย หลักการดำเนินงานของบริษัทประกันภัยจะต้องอยู่ใต้การควบคุมของกฎหมาย ผู้เขียนจึงมีความประสงค์ที่จะวิเคราะห์รายงานการเงินของบริษัทประกันภัยในประเทศไทย เพื่อศึกษาถึงแบบรายงานการเงินประจำปีเท่าที่บริษัทประกันภัยส่งให้หน่วยราชการที่ควบคุมกิจการประกันภัยว่ามีรายละเอียดต่าง ๆ เพียงพอหรือไม่ และศึกษาจากรายงานการเงินของบริษัทประกันภัย ในประเทศไทยว่าบริษัทต่าง ๆ มีฐานะอย่างไร และเพื่อพิจารณาว่าฐานะการเงินของบริษัทประกันภัยในประเทศไทยโดยทั่ว ๆ ไปเป็นอย่างไร การดำเนินงานของบริษัทประกันภัยในประเทศไทยที่ได้ศึกษามานั้นมีความมั่นคงเพียงพอแก่ผู้เอาประกันหรือไม่

<u>ขอบเขตของการศึกษา</u>

วิทยานิพนธ์นี้จะกล่าวถึง การประกอบธุรกิจประกันภัยในประเทศไทยในส่วนที่เกี่ยวกับการพิจารณา ถึงความมั่นคงในการดำเนินงานของบริษัท โดยการวิเคราะห์ตัวเลขจากรายงานการเงินประจำปีเท่าที่บริษัทประกันภัยส่งให้กองประกันภัย และหลักการควบคุมกิจการประกันภัยในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2510 และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510

<u>วิธีการศึกษาและหลักฐานประกอบ</u>

แบบฟอร์ม รายงานและสถิติตัวเลขต่าง ๆ ของบริษัทประกันภัยในประเทศไทย ได้นำจากรายงานกิจการประกันภัยในประเทศไทยของกองประกันภัย กรมทะเบียนการค้า กระทรวงเศรษฐการซึ่งกองประกันภัยได้รวบรวมตัวเลขจากงบแสดงฐานะของกิจการประจำปีที่บริษัทประกันภัยต่าง ๆ ได้ยื่นต่อกองประกันภัย นอกจากนี้ได้มาจากการปรึกษาและรับคำแนะนำของผู้เกี่ยวข้องในธุรกิจประกันภัยและจากการศึกษาค้นคว้าและการวิเคราะห์ของผู้เขียนเอง

ข้อความเบื้องต้น

มนุษย์เราในขณะที่ยังดำรงชีวิตอยู่ มักจะต้องเผชิญต่อการเสี่ยงภัยต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา และเมื่อมีภัยเกิดขึ้นบุคคลนั้นย่อมจะได้รับความเสียหาย และสูญเสียประโยชน์อย่างแน่นอน แต่โดยที่ธรรมชาติได้สร้างให้มนุษย์มีสัญชาตญาณในการต่อสู้ป้องกันและปรับปรุงตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้โดยเหมาะสม เพื่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างมั่นคง ดังนั้นจึงมีผู้คิดหลักการประกันภัยขึ้น โดยนำความรู้จาก "กฎแห่งการเฉลี่ย" (Low of Average) มาคำนวณเป็นเกณฑ์ชดใช้การสูญเสียที่เกิดขึ้น ซึ่งแต่ละคนยอมเสียสละเพียงส่วนน้อย เพื่อผู้ประสบภัยคนหนึ่งคนใดในกลุ่มของตนจะได้ไม่ต้องรับภาระความเสียหายอันหนักแต่ผู้เดียว และเป็นการถ่ายเทความได้เสียของภัยที่เกิดขึ้นระหว่างกัน ซึ่งผู้เสียสละที่ไม่ได้รับภัยก็ย่อมไม่ได้รับเงินที่เสียสละคืน แต่ก็ได้รับหลักประกันที่พอใจว่า หากมีความเสียหายบังเกิดแก่ตนเข้าแล้ว ก็จะได้รับชดเชยจากเงินที่ผู้อื่นเสียสละรวมกันไว้ ซึ่งเป็นการประกันภัยเบื้องต้น ต่อมาวิธีการประกันภัยได้มีการวิวัฒนาการมาถึงลักษณะของการประกันภัยที่เป็นการค้า ผู้ที่เสี่ยงภัยยอมจ่ายส่วนเฉลี่ยให้เพื่อแลกเปลี่ยนกับภัยที่ตนคาดว่าจะเสี่ยง และมีอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ดำเนินการยินยอมชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้เมื่อมีการเสียหายเกิดขึ้น

กำเนิดการประกันภัย

กิจการประกันภัยตามที่เห็นกันอยู่ทุกวันนี้ ตามประวัติโดยสังเขป การประกันภัยเริ่มมีขึ้นครั้งแรกในประเทศอิตาลีตอนเหนือ ตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 12 [2] โดยพวกพ่อค้า

---

[2] The Chartered Insurance Institute, Tuition Service, Elements of Insurance, Study Course IC.101b (England, Willmer Brothers & Co.,Ltd., Berkinhead) p.26

ชาวอิตาลีได้ทำการค้าขายทางทะเลกันมาก และมักจะประสพภัยทางทะเลอยู่เนือง ๆ จึงได้คิดหาทางเพื่อที่จะบรรเทาความเสียหายที่เกิดจากภัยที่ได้รับบ่าง ด้วยการเฉลี่ยภัยให้แก่สวนรวมเพื่อขจัดความยุ่งยากที่จะดำรงชีวิตอยู่ต่อไป

ต่อมาในศตวรรษที่ 13 และ 14 พ่อค้าชาวอิตาลีพากันอพยพไปตั้งหลักแหล่งภูมิลำเนาที่ประเทศอังกฤษ และได้นำขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมทางการค้าและอื่น ๆ รวมทั้งนำกิจการประกันภัยทางทะเลไปเผยแพร่ด้วย [3] พ่อค้าชาวลอมบาร์ดี (Lombardi, an Italian Pravince) ที่อพยพไปนั้นก็ได้ทำการค้าขายกันมาก รวมทั้งการประกันภัยทางทะเลด้วย การพบปะซื้อขายสินค้าได้ทำกันที่ถนน ซึ่งปัจจุบันนี้ถนนนั้นได้มีชื่อว่า "ถนนลอมบาร์ด" (Lombard Street)

การประกันภัยในประเทศอังกฤษได้เริ่มจากการรับประกันในร้านกาแฟ (Coffee Houses) ซึ่งเป็นที่นัดพบของบรรดาเจ้าของเรือเดินทะเล พ่อค้าและผู้รับประกัน ในตอนเช้าพ่อค้าจะเสนอรายสินค้าที่จะประกัน และผู้รับประกันต้องลงนามไว้ภายใต้ข้อเสนอนั้น พร้อมทั้งชี้แจงถึงประเภทของภัยที่จะยอมชดใช้ค่าเสียหายให้ ซึ่งประเพณีที่ผู้รับประกันลงนามภายใต้ข้อเสนอนั้น เป็นการเริ่มต้นของคำว่า " Underwriter " [4]

---

[3] ดูแหล่งที่แล้ว"

[4] Robert I. Mehr and Emerson Cammack, Principles of Insurance (Third Edition, Homewood, Illinois: Richard D. Irwin, Inc., 1961) p. 829

Edward Lloyd เป็นเจ้าของ Coffee House แห่งหนึ่งในสมัยนั้น[5] Lloyd ได้สังเกตุเห็นว่าข่าวเกี่ยวกับสภาพของเรือ กระแสน้ำ ชนิดและขนาดของสินค้า สภาพของอากาศและสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับทะเล เป็นสิ่งที่ลูกค้าของเขาสนใจมากที่สุด ดังนั้น Lloyd จึงเป็นผู้ไปสืบข่าวต่าง ๆ เหล่านี้มาให้ลูกค้าพร้อมด้วยตนเอง ปัจจุบันนี้ Lloyd's Underwriter นับเป็นศูนย์กลางการรับประกันที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของอังกฤษ

การประกันภัยในสมัยก่อนได้มีความเชื่อถือในศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย[6] ดังเช่นกรมธรรม์ ประกันภัยจะมีคำขึ้นต้นด้วยถ้อยคำว่า "In the Name of God, Amen.." หรือ "In the Name of God and of the Virgin...." ซึ่งมีความหมายถึงการขอให้พระเจ้าช่วยคุ้มครองให้พ้นภัย หรือขอให้หายภัยอันตรายต่าง ๆ ไว้ ต่อมาในกลางศตวรรษที่ 19 ได้เปลี่ยนถ้อยคำขึ้นในกรมธรรม์เป็น " Be It Known....."

<u>ประวัติและความเจริญของการประกันภัยประเภทต่าง</u> ๆ

การประกันภัยแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท คือ

1. การประกันชีวิต (Life Insurance)
2. การประกันวินาศภัย (General Insurance)

---

[5] "ดูแหล่งที่มาแล้ว"

[6] W. Rogers Hammond, <u>Insurance Accounting Fire & Casualty</u> (Second Edition, New York: A Chilton Publication, Philadelphia, 1965) p.1

การประกันชีวิต

การประกันชีวิต เกิดขึ้นเนื่องจากแนวคิดในเรื่องการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเมื่อได้รับภัย ซึ่งความเจริญทางเศรษฐกิจและศาสนาทำให้คนมีความเห็นอกเห็นใจกัน ในกรีกสมัยโบราณกิจการประกันชีวิตได้ดำเนินงานในรูปสมาคมสงเคราะห์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ช่วยบุคคลภายในกลุ่มหรือในหมู่บ้าน เพื่อปกิบัติกิจกรรมทางศาสนาโดยเก็บเงินจากสมาชิกเป็นรายเดือน [7] ในโรมันโบราณได้มีการประกันชีวิตซึ่งดำเนินงานในรูปของสมาคมสงเคราะห์ [illegible] บุคคลทั่วไปเป็นสมาชิกที่เป็นทหารด้วย การดำเนินงานของสมาคมนี้ไม่เพียงแต่เรี่ยไรรวบรวมเงินไว้สมทบในการฌาปนกิจเท่านั้น แต่ยังมีการชดใช้ค่าสินไหมเพื่อการเจ็บป่วยของสมาชิกและบุคคลผู้มีเคราะห์กรรมต่าง ๆ อีกด้วย [8]

ในสมัยกลาง การประกันชีวิตได้แพร่หลายเข้ามาในยุโรป และในศตวรรษที่ 14 ได้เริ่มมีเอกชนประกอบกิจการประกันชีวิต ต่อมาประเทศอิตาลีได้ห้ามมิให้มีการประกันชีวิต เนื่องจากเหตุผลที่ว่า การประกันชีวิตเป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรม เพราะเป็นการเอาชีวิตมนุษย์เป็นเดิมพัน ในประเทศฝรั่งเศสได้มีการออกกฎหมายห้ามประกอบการประกันชีวิตโดยเหตุผลเดียวกันจนกระทั่งปี ค.ศ. 1820 จึงได้อนุญาตให้มีการประกันชีวิตได้ [9]

---

[7] Mehr and Cammack "แหล่งเดียวกับข้างต้น" หน้า 827

[8] ดูแหล่งที่แล้ว.

[9] นายชูเกียรติ ประมูลผล หลักการประกันชีวิต (พิมพ์ครั้งที่ 2 : โรงพิมพ์เลี่ยงเชียงจงเจริญ, พระนคร, 2507) หน้า 11

สำหรับการประกันชีวิตในประเทศอังกฤษยังไม่ได้รับความนิยมจากประชาชนเท่าใดนัก ในปีค.ศ. 1706 ได้มีการตั้ง " Amicable Society for Perpetual Assurance Office " [10] ซึ่งสมาคมมีนโยบายว่าจะเก็บเงินบริจาคประจำปีจากสมาชิกทุกคนเท่ากันโดยไม่คำนึงถึงอายุหรือสภาพของสมาชิก และใช้เงินจำนวนที่สะสมได้นี้จ่ายให้แก่ทายาทของสมาชิกที่ถึงแก่กรรมตามสัดส่วนของเงินจำนวนนั้น

ต่อมาในปี 1756 ได้มีการจัดตั้งสมาคม "The Society for the Equitable Assurance of Live and Survivorships" หรือเรียกกันว่า "Old Equitable" และสมาคมได้ออกกรมธรรม์ประกันชีวิตฉบับแรกในปี ค.ศ 1762 [11] สมาคมนี้เป็นสมาคมแรกที่กำหนดให้เงินเบี้ยประกันเปลี่ยนไปตามอายุและสภาพของผู้เอาประกัน ซึ่งมีหลักการอันเป็นรากฐานของการประกันชีวิตในปัจจุบัน และหลังจากที่ได้ตั้งสมาคมนี้แล้ว กิจการประกันชีวิตในอังกฤษก็ได้เจริญขึ้นเรื่อย ๆ

การประกันชีวิตในสหรัฐอเมริกา องค์การแรกที่ตั้งขึ้นเพื่อการประกันชีวิตในสหรัฐก็คือสมาคมเพื่อประโยชน์ร่วมกันของพระนิกายเพรสบีเทเรียน ซึ่งจัดตั้งขึ้นในปี 1759 ในรัฐฟิลาเดลเฟีย [12] และได้มีบริษัทที่ผู้เอาประกันร่วมกันเป็นเจ้าของ (Mutual Company) เป็นบริษัทขนาดเล็ก ๆ มากมายต่อมาได้มีการจัดตั้งขึ้นอีกในแบบคล้าย ๆ กันในปลายคตวรรษที่ 18 ต้นศตวรรษที่ 19 แต่การประกันชีวิตก็ยังมีความสำคัญน้อยและธุรกิจมีขนาดเล็ก ทำให้กิจการประกันชีวิตในอเมริกาเจริญไปอย่างเชื่องช้า จนกระทั่งปี 1850 จึงได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วเพราะเป็นระยะที่ประชาชนในสหรัฐประสพความมั่ง

---

[10] Robert I. Mehr and Robert W. Osler, Modern Life Insurance (Third Edition, New York: The Macmillan Company, 1961) p 671

[11] "ดูแหล่งที่แล้ว"

[12] Joseph B. Maclean, McGraw-Hill Insurance Series,Life Insurance (Eight Edition, New York: Mcgraw-Hill Book Company, Inc., 1957) pp. 498-499

ตั้งขึ้น และมองเห็นความจำเป็นที่จะต้องสร้างความมั่นคง แก่ผู้ที่ตนต้องอุปการะเลี้ยงดู หลังจากปี 1865 กิจการประกันชีวิตก็เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว [13] ทำให้มีบริษัทประกันชีวิตหลายบริษัทที่ตั้งขึ้นโดยมีเงินทุนไม่พอเพียงและบริหารงานอย่างหละหลวม เป็นเหตุให้รัฐต้องออกกฎหมายควบคุมโดยเข้มงวดกว่าเดิม

การประกันวินาศภัย

"การประกันวินาศภัย คือการประกันภัยเพื่อความเสียหาย อันพึงประมาณเป็นเงินได้ ผู้เอาประกันจะได้รับเงินค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่เกิดวินาศภัยขึ้นตามสัญญา ไม่เกินความเสียหายที่แท้จริงภายในจำนวนเงินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้" [14]

การประกันวินาศภัย แบ่งออกเป็นการประกันประเภทใหญ่ ๆ 3 ประเภทคือ

ก. การประกันอัคคีภัย (Fire Insurance) การประกันอัคคีภัยได้เริ่มขึ้นเมื่อเกิดอัคคีภัยครั้งใหญ่ ในกรุงลอนดอนเมื่อวันศุกร์ที่ 2 กันยายน ค.ศ. 1666 [15] ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินและชีวิตมนุษย์เป็นจำนวนมาก Dr. Nicolas Bailon เดิมมีอาชีพเป็นทันตแพทย์ก็ได้เปลี่ยนอาชีพมาเป็นผู้รับประกันภัยและได้รับความสำเร็จในกิจการรับประกันภัยเป็นอย่างดี

---

[13] ดูแหล่งที่แล้ว หน้า 507

[14] นายจิตติ ติงศภัทิย์ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย (พระนคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2510) หน้า 86

[15] Mehr and Cammack "แหล่งเดียวกับข้างต้น" หน้า 830

ในสหรัฐอเมริกา ได้เริ่มมีการรับประกันอัคคีภัย เมื่อเกิดอัคคีภัยครั้งใหญ่ใน เมืองฟิลาเดลเฟียในปี 1730 Benjamin Franklin เป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งสมาคม Union Fire Company ขึ้น [16] บริษัทรับประกันอัคคีภัยบริษัทแรกคือ Company of the State Pennsylvania ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อ 18 เมษายน 1792

Massachusetts เป็นรัฐแรกที่กำหนดแบบฟอร์มกรมธรรม์อัคคีภัยมาตรฐาน ในปี 1873 [17] แต่แบบฟอร์มของรัฐนี้ ไม่เป็นที่นิยมในธุรกิจประกันภัยทั่ว ๆ ไป ต่อมา ในปี 1887 คณะกรรมการร่างกฎหมายของมลรัฐนิวยอร์ค ได้ร่างแบบฟอร์มกรมธรรม์ขึ้นใหม่ และก็เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ซึ่งการร่างแบบฟอร์มครั้งนี้ ได้ขอความเห็นจากธุรกิจประกันภัยของรัฐต่าง ๆ และต่อมาในปี 1943 ได้มีการปรับปรุงแก้ไขใหม่ให้ง่ายขึ้น

ในปัจจุบันนี้ได้มีการกำหนดกรมธรรม์ประกันภัยอัคคีภัยขึ้นเป็นมาตรฐาน(Standard Fire Policy) การที่จะต้องมีกรมธรรม์ที่เป็นมาตรฐาน เพราะว่าธุรกิจประกันภัยได้วิวัฒนาการขึ้นทำให้มีความต้องการหลักฐานกรมธรรม์ซึ่งจะต้องมีข้อความสั้นกระทัดรัด และมีข้อกำหนดอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นการยุติธรรมทั้งบริษัทผู้รับประกันและผู้เอาประกัน

ข. <u>การประกันภัยทางทะเล</u> (Marine Insurance) การประกันการขนส่งทางทะเล คือการประกันสินทรัพย์ต่าง ๆ ได้แก่ เรือ หรือยานพาหนะที่ใช้ในการขนส่งทางทะเล และสินค้าที่อยู่ระหว่างการขนส่งทางทะเล การประกันภัยทางทะเลเป็นการประกันที่เก่าแก่ที่สุด และเป็นการประกันประเภทแรกที่มีในโลก โดยมีประวัติมาตั้งแต่ในสมัยที่

---

[16] ดูแหล่งที่แล้วในหน้า 834

[17] John H. Magee, <u>General Insurance</u> (Fifth Edition, Homewood Illinois: Richard D. Irwin, Inc., 1957) pp. 122-123

12 อันเป็นผลเนื่องมาจากความเจริญในการค้าขายแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มประเทศในยุโรปภาคใต้ ซึ่งการติดต่อสมัยนั้นต้องใช้ทางทะเลทั้งสิ้นและมักจะมีภัยทางทะเล ซึ่งทำให้พวกพ่อค้าได้รับความเสียหาย จึงทำให้เริ่มมีการประกันภัยทางทะเลกันขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศอิตาลี ต่อมาในศตวรรษที่ 13 การประกันภัยทางทะเลได้ถูกนำไปเผยแพร่ในประเทศอังกฤษ โดยพ่อค้าชาวอิตาลี กรมธรรม์ประกันภัยทางทะเลฉบับแรกที่สุดได้ทำขึ้นโดยพ่อค้าชาวอิตาลี และเขียนเป็นภาษาอิตาเลี่ยนบนเรือของชาวอังกฤษ ต่อมากรมธรรม์ประกันภัยทางทะเลแบบใหม่ฉบับแรกได้ทำกันบนเรือ "Santa Clara" ที่เมืองเยนัว (Genoa) ประเทศอิตาลี ในปี 1347 [18] และในศตวรรษที่ 15 ได้เริ่มมีการร่างกฎข้อบังคับสำหรับการประกันขนส่งขึ้น การประกันขนส่งในประเทศอังกฤษได้รับการส่งเสริม ในสมัย Queen Elizabeth ในปี ค.ศ. 1574 และได้อนุมัติให้ Chamber of Insurance เป็นผู้ขายกรมธรรม์ประกันภัยทางทะเล

ค. <u>การประกันเบ็ดเตล็ด</u> (Miscellaneous Insurance) การประกันเบ็ดเตล็ดหมายถึงการประกันวินาศภัยประเภทอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการประกันอัคคีภัย การประกันขนส่ง อาทิเช่น การประกันรถยนต์ (Motor Insurance) การประกันอุบัติเหตุ (Casualty Insurance) การประกันภัยทรัพย์สินเนื่องจากโจรกรรม (Thief Insurance) เป็นต้น การประกันเบ็ดเตล็ดเกิดขึ้นในระยะหลังที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับการประกันประเภทอื่นอีก 3 ประเภท คือ การประกันขนส่ง การประกันอัคคีภัยและการประกันชีวิต การประกันประเภทนี้ได้เริ่มขึ้นในระยะกลางศตวรรษที่ 19 ถึงแม้ว่าการประกันเบ็ดเตล็ดจะมีอายุน้อยกว่าการประกันประเภทอื่น ๆ ก็ตาม แต่การประกันประเภทนี้ก็ได้เจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว

การประกันอุบัติเหตุ เป็นการประกันเพื่อความรับผิดชอบของผู้กระทำผิดเนื่องจากความประมาทเลินเล่อ ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตและร่างกายหรือสินทรัพย์

---

[18] Mehr and Cammack "แหล่งเดียวกับข้างต้น" หน้า 828

ของบุคคลอื่น การประกันประเภทนี้มีขึ้นเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ในปัจจุบัน เกี่ยวกับความรับผิดชอบในการกระทำของคนที่มีต่อสังคมว่า การกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้น ไม่เพียงแต่เป็นความรับผิดชอบที่จะถูกลงโทษตามกฎหมายทางอาญาเท่านั้น แต่ควรจะต้องรับผิดชอบโดยช่วยให้ผู้เสียหายได้กลับสู่สภาพดีเช่นเดิม ด้วยการชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายนั้น ซึ่งการประกันอุบัติเหตุจะช่วยให้ผู้กระทำผิดสามารถจ่ายค่าสินไหมทดแทนนี้ได้โดยการเรียกร้องค่าเสียหายจากบริษัทรับประกันภัย

ส่วนการประกันภัยสินทรัพย์เนื่องจากโจรกรรม เป็นการประกันเพื่อคุ้มครองความเสียหายของสินทรัพย์ที่ถูกโจรกรรม ชโมย ยักยอก หรือถูกคนร้ายบุกรุกเข้าไปในบ้านเพื่อทำการชโมยทรัพย์เป็นต้น ซึ่งถ้าหากผู้เป็นเจ้าของสินทรัพย์ได้เอาประกันสินทรัพย์แล้ว เมื่อสินทรัพย์ที่เอาประกันได้รับความเสียหาย ผู้เป็นเจ้าของสินทรัพย์ก็จะได้รับค่าชดใช้ความเสียหายนั้น

<u>ประวัติความเป็นมาของกิจการประกันภัยในประเทศไทย</u>

ประเทศไทยได้เริ่มรู้จักการประกันภัยตั้งแต่รัชกาลที่ 3 แต่ยังไม่มีการจัดตั้งบริษัทรับประกันภัยในประเทศไทย จนในรัชกาลที่ 4 บริษัทประกันภัยต่างประเทศได้เข้ามาเปิดสาขาดำเนินกิจการประกันภัยในประเทศไทย เช่น ห้างบอร์เนียว ห้างบอมเบย์เบอร์มา ฯลฯ และต่อมาในรัชกาลที่ 7 ในปีพ.ศ. 2471 จึงได้มีการออกกฎหมายควบคุมกิจการประกันภัย เรียกว่า "พระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าชายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณชน"[19]

---

[19]กรมการสนเทศ กระทรวงเศรษฐการ, <u>ข่าวพาณิชย์ ฉบับพิเศษ 20 สิงหาคม 2505</u> (พระนคร: โรงพิมพ์ข่าวพาณิชย์, 2505) หน้า 462

ต่อมาในปี พ.ศ. 2472 เงื่อนไขควบคุมกิจการประกันภัยได้ออกใช้บังคับ [20] กำหนดให้ผู้รับประกันภัยต้องขออนุญาตจากกระทรวงเศรษฐการ และต้องจดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ก่อน จึงจะได้รับอนุญาตให้ประกอบการประกันภัยได้ในปี 2492 กระทรวงเศรษฐการได้ยกเลิกเงื่อนไขเดิมทั้งหมด และได้กำหนดเงื่อนไขควบคุมกิจการประกันภัยใหม่ในปี พ.ศ. 2492 นั้น และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมอีกในปี 2494

ต่อมาในปี พ.ศ. 2510 ได้มีการประกาศให้พระราชบัญญัติประกันวินาศภัยพุทธศักราช 2510 และพระราชบัญญัติการประกันชีวิต พุทธศักราช 2510 สำหรับควบคุมกิจการประกันวินาศภัยและกิจการประกันชีวิตตามลำดับ และให้เริ่มใช้บังคับเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2511 [21]

บริษัทประกันต่าง ๆ ที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการประกันภัยในประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2509 มีทั้งสิ้น 110 บริษัท เป็นบริษัทที่จดทะเบียนตั้งขึ้นในประเทศไทย 60 บริษัท และบริษัทที่จดทะเบียนตั้งขึ้นในต่างประเทศโดยมีตัวแทนในประเทศไทย 50 บริษัท[22]

บริษัทที่จดทะเบียนตั้งขึ้นในประเทศไทย 60 บริษัท เป็นบริษัทที่รับประกันชีวิต 10 บริษัท นอกนั้นเป็นบริษัทที่ประกอบกิจการรับประกันวินาศภัยประเภทต่าง ๆ สำหรับบริษัทที่จดทะเบียนตั้งขึ้นในต่างประเทศและมีตัวแทนในประเทศไทยจำนวน 50 บริษัทนั้น มีเพียง 2 บริษัทที่ประกอบกิจการรับประกันชีวิต นอกนั้นเป็นบริษัทที่รับประกันวินาศภัยประเภทต่าง ๆ

---

[20] ดูแหล่งที่แล้ว หน้า 466

[21] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2510, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ, เล่ม 84 ตอนที่ 32 วันที่ 14 เมษายน พุทธศักราช 2510, มาตรา 2

[22] กองประกันภัย " แหล่งข้างต้นหน้าเดียวกัน "

บริษัทประกันวินาศภัย บริษัทในประเทศที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการประกันเป็นบริษัทแรกในปี 2472 คือบริษัทเซ่งเชียงหลีประกันภัย ขนากิจและพาณิชย์การจำกัด กับบริษัทไพบูลย์ประกันภัย จำกัด [23]

สำหรับบริษัทที่รับประกันทางทะเลและขนส่งของคนไทย ที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการเป็นบริษัทแรกในปี 2478 คือบริษัทหลวงหลีประกันภัย จำกัด [24]

ส่วนบริษัทไทยประกันภัย จำกัด เป็นบริษัทของคนไทยที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการประกันภัยเบ็ดเตล็ดเป็นบริษัทแรกในปี 2483 [25]

กิจการประกันชีวิตในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2473 มีบริษัทประกันภัยต่างประเทศได้รับอนุญาตให้ดำเนินการประกันชีวิต ในประเทศไทย 4 บริษัท และในปี 2481 มีบริษัทตั้งเพิ่มขึ้นอีก 1 แห่ง รวมเป็น 5 บริษัท ในระยะที่เกิดสงคราม พ.ศ. 2485 บริษัทประกันภัยต่างประเทศทั้ง 5 บริษัทได้หยุดประกอบการประกันชีวิตในประเทศไทย จึงเป็นโอกาสให้คนไทยริเริ่มทำการประกันชีวิตขึ้น และได้มีบริษัทประกันชีวิตของคนไทยที่ดำเนินกิจการประกันชีวิต บริษัทแรกเมื่อ พ.ศ. 2485 จำนวน 2 บริษัท คือ บริษัทไทยประกันชีวิต และบริษัทไทยเศรษฐกิจประกันภัย จำกัด

เมื่อสงครามเลิกแล้วบริษัทต่างประเทศทั้ง 5 บริษัทที่หยุดดำเนินกิจการประกันชีวิตในประเทศไทยชั่วคราวได้กลับมาดำเนินกิจการตามเดิม ต่อมามีบริษัทไทยประสิทธิประกันภัยและคลังสินค้า จำกัด และบริษัทนครหลวงประกันชีวิต ซึ่งตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2491 และ 2492 ตามลำดับ รวมเป็นบริษัทประกันชีวิตของคนไทย 4 บริษัทด้วยกัน

---

23 "ดูแหล่งที่แล้ว" หน้า 1,3

24 "ดูแหล่งที่แล้ว" หน้า 4

25 "ดูแหล่งที่แล้ว" หน้า 2

ในปี พ.ศ. 2492 กระทรวงพาณิชย์ได้ประกาศใช้เงื่อนไขควบคุมกิจการประกันภัยใหม่แทนเงื่อนไขฉบับเดิม บริษัทประกันภัยต่างประเทศ 2 บริษัท ซึ่งดำเนินกิจการประกันชีวิต ในประเทศไทยมาตั้งแต่แรกคือบริษัทซันไลฟ์แอสชัวรันส์ กำปะนีออฟคานาดา กับบริษัทแมนูแฟคเจอเรอร์สไลฟ์ อินชัวรันซ์ กำปะนี ไม่พอใจในเงื่อนไขที่รัฐบาลประกาศใช้ใหม่นั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในข้อที่กำหนดให้วางหลักทรัพย์เพิ่มขึ้นอีกทุกปี ปีหนึ่งเป็นจำนวนเท่ากับ หนึ่งในสามของเบี้ยประกันที่ได้รับในประเทศไทย จนกว่าหลักทรัพย์ที่วางจะมีจำนวนรวมกันเป็นหนึ่งล้านบาท ทั้งนี้ไม่ว่าบริษัทดำเนินกิจการอยู่ก่อนหรือหลังวันประกาศใช้เงื่อนไขนั้น (ในพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2510 มาตรา 14 กำหนดบริษัทวางหลักทรัพย์ ไว้กับนายทะเบียนเป็นหลักทรัพย์ประกันมีมูลค่า 2 ล้านตั้งแต่เริ่มประกอบการเลยทีเดียว) โดยอ้างว่าบริษัทได้ดำเนินกิจการมาก่อนวันใช้เงื่อนไขนั้นจึงไม่ควรใช้บังคับย้อนหลัง แต่ทางการถือว่าการกำหนดให้ปฏิบัติดังกล่าวนั้นมิใช่เป็นการกระทำย้อนหลัง คือมิได้บังคับให้วางหลักทรัพย์ 1ใน 3ของเบี้ยประกันที่เก็บได้ในปีที่แล้ว ๆ มาด้วย แต่บังคับในปีต่อไปหลังจากวันประกาศใช้เงื่อนไขนั้นแล้วเท่านั้น เมื่อบริษัททั้งสองไม่พอใจ จึงได้ถอนตัวออกจากประเทศไทย ในปลายปี 2492

การที่บริษัทต่างประเทศถอนตัวออกไปนั้น เป็นสาเหตุหนึ่งซึ่งทำให้ประชาชนหันมาติดต่อกับบริษัทประกันชีวิตของคนไทยมากขึ้น ปรากฏว่าหลังจากนั้นได้มีบริษัทประกันชีวิตเกิดขึ้นอีก คือบริษัท อาคเนย์ประกันภัย จำกัด ได้รับอนุญาตให้ประกอบการประกันชีวิตในปี พ.ศ. 2493 และในปี พ.ศ. 2494 มีบริษัทใหม่อีกถึง 6 บริษัท

ต่อมาในปี พ.ศ. 2507 บริษัทนครหลวงประกันชีวิต จำกัด ซึ่งได้รับอนุญาตให้ประกอบการรับประกันชีวิต เมื่อปี 2492 ได้ถูกถอนใบอนุญาตมิให้ประกอบการประกันชีวิตโดยสิ้นเชิง เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2507 [26] ทั้งนี้เนื่องจากบริษัทมีฐานะทางการเงินไม่มั่นคงซึ่งจะทำให้ประชาชนผู้เอาประกันได้รับความเสียหาย

---

[26]กองประกันภัยกรมทะเบียนการค้า กระทรวงเศรษฐการ รายงานกิจการประกันภัยในประเทศไทย พ.ศ. 2507 (พระนคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ 2509) หน้า 5

เมื่อพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2510 ได้ออกประกาศใช้วันที่ 15 เมษายน 2511 ซึ่งบริษัทประกันชีวิตจะต้องปฏิบัติการให้ถูกต้องหรือครบถ้วน ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ แต่ปรากฏมีหลายบริษัทที่ไม่สามารถจะดำเนินการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ได้ตามกำหนดเวลาที่ตกลงไว้กับเจ้าหน้าที่ของกองประกันภัย ในที่สุดทางกระทรวงเศรษฐการจึงได้มีคำสั่งตามความใน พ.ร.บ. ประกันชีวิต พ.ศ. 2510 ควบคุม 4 บริษัทประกันชีวิต คือ บริษัทไทยประสิทธิ์ประกันภัย จำกัด บริษัทประกันชีวิตศรีอยุธยา จำกัด บริษัทอินเตอร์แนชชั่นแนลไลฟ์แอสชัวรันส์ (ประเทศไทย) จำกัด และบริษัทประกันชีวิตบูรพา จำกัด ตั้งแต่วันที่ 19 มิถุนายน 2511 เป็นต้นไป [27]

ในกรณีกระทรวงเศรษฐการได้เข้าควบคุมบริษัทประกันชีวิตครั้งนี้ ก็เพื่อที่จะรักษาผลประโยชน์ให้แก่ประชาชนผู้เอาประกันไว้มิให้เกิดความเดือดร้อนเสียหาย โดยจะพยายามที่จะเข้ากอบกู้กิจการและฐานะของบริษัทให้ดีขึ้น ด้วยการเข้าควบคุมรวบรวมบรรดาทรัพย์สินและเรียกร้องการชำระหนี้ของบริษัทมาเพื่อให้คำรงเป็นหลักประกันที่มั่นคงยิ่งขึ้น

หลังจากที่กระทรวงเศรษฐการได้เข้าไปควบคุมบริษัทประกันชีวิตทั้ง 4 บริษัทนี้แล้วและเห็นว่าบริษัทประกันชีวิตบางบริษัทได้ปฏิบัติการให้ถูกต้องครบถ้วนตามที่กฎหมายบัญญัติโดยตลอด กระทรวงเศรษฐการก็ได้มีคำสั่งยกเลิกการควบคุมบริษัทประกันชีวิตเหล่านี้ บกเว้นบริษัทประกันชีวิตบูรพาจำกัด ในขณะที่ผู้เขียนกำลังศึกษาทำวิทยานิพนธ์นี้อยู่ กระทรวงเศรษฐการยังไม่มีคำสั่งประกาศให้ยกเลิกการควบคุมบริษัท

001970

---

[27] กรมการสนเทศ กระทรวงเศรษฐการ "ข่าวพาณิชย์" ประจำวันพฤหัสบดีที่ 20 มิถุนายน 2511 หน้า 12

ปัจจุบันนี้บริษัทประกันภัยต่าง ๆ ในประเทศไทย ได้รวมจัดตั้งเป็นสมาคมประกันภัยขึ้นโดยแบ่งเป็นสมาคมประกันวินาศภัย แห่งประเทศไทย และสมาคมประกันชีวิต ซึ่งแต่ละสมาคมจะมีบริษัทประกันภัยประเภทนั้น ๆ เป็นสมาชิก บริษัทประกันภัยส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของสมาคมประกันภัยทั้งสองนี้ ทั้งนี้เพื่อบริษัทจะได้มีสิทธิ์ให้ความคิดเห็นในการกำหนดอัตราเบี้ยประกัน อัตราค่าตอบแทนที่จะให้แก่ตัวแทนและนายหน้า และสิทธิ์ในการที่จะขอแก้หรือผ่อนผันข้อบังคับต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนดเมื่อบริษัทสมาชิกต่าง ๆเห็นว่าไม่สมควร โดยผ่านสมาคมประกันภัย เพื่อเสนอต่อกระทรวงเศรษฐการ นอกจากนี้ทางกองประกันภัยยังได้ถือเอาสมาคมประกันภัยเป็นตัวแทนในการที่จะแจ้งข้อบังคับหรือการส่งรายงานประจำปีตามแบบฟอร์มต่าง ๆ ให้บริษัทสมาชิกทราบอีกด้วย

<u>ลักษณะของผู้ประกอบกิจการประกันภัย</u> (Type of Insurance Organization)

การประกอบกิจการประกันภัย โดยทั่ว ๆ ไป จัดตั้งขึ้นได้ 7 ประเภท [28] คือ

1. <u>บริษัทจำกัด</u> (Stock Companies) เป็นบริษัทจำกัดที่ประกอบการได้โดยมีทุนที่ชำระแล้วจากผู้ถือหุ้น และมีตัวแทนหรือนายหน้าเป็นผู้หาประกัน ดังเช่นบริษัทประกันภัยในประเทศไทยปฏิบัติอยู่ขณะนี้

2. <u>การประกันตนเอง</u> (Self Insurance) คือการที่เจ้าของสินทรัพย์กันเงินจำนวนหนึ่งไว้เป็นเงินสำรอง แทนที่จะจ่ายเป็นเบี้ยประกันให้แก่บริษัทประกันภัย และเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นก็จ่ายเงินสำรองนี้ การประกันตนเองเหมาะสำหรับ

---

[28] Robert Riegel and Jerome S. Miller, <u>Insurance Principles and Practices</u> (Fourth Edition, Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, Inc., 1959) p. 36

บุคคลที่มีสินทรัพย์หรือคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมของตนเป็นจำนวนมากพอ เพื่อที่จะสามารถวัดถึงจำนวนความเสี่ยงภัยได้

3. สมาคมซึ่งผู้เอาประกันเป็นสมาชิกเพื่อประโยชน์ร่วมกัน (Mutual Association) เงินทุนของสมาคมที่จะนำมาใช้ในการดำเนินงานได้มาจากเบี้ยประกันที่เก็บได้จากผู้เอาประกัน และกำไรที่สมาคมได้รับจะแบ่งจ่ายแก่สมาชิก ในกรณีที่สมาคมขาดทุน สมาชิกทุกคนจะต้องเป็นผู้รับผิดร่วมกัน

4. บริษัทซึ่งผู้รับประกันเป็นผู้ถือหุ้นเพื่อประโยชน์ร่วมกัน (Reciprocal Underwriter or Inter - Insurers) เป็นการจัดตั้งบริษัทประกันภัยโดยกลุ่มของบุคคลซึ่งเรียกว่า "ผู้ลงทุน" (Subscribers) ผู้รับประกันได้ตกลงแลกเปลี่ยนสัญญาของการรับประกันซึ่งกันและกัน โดยผ่านหนายความส่วนตัว (Attorney-in-fact)

5. สมาคมของลอยด์ (Lloyds Association) สมาคมรับประกันภัยที่มีชื่อเสียงของอังกฤษคือ สมาคมลอยด์ของลอนดอน (Lloyds of London) ตั้งขึ้นประมาณปี ค.ศ. 1687[29] มีบริษัทประกันภัยเอกชนเป็นสมาชิกมากกว่า 3,000 บริษัท การจะเลือกบริษัทรับประกันใดเป็นสมาชิกของสมาคมต้องทำอย่างระมัดระวังมาก และบริษัทนั้นจะต้องมีหลักทรัพย์มากพอที่จะเป็นหลักประกันที่มั่นคงของผู้เอาประกัน

6. บริษัทซึ่งผู้เอาประกันและผู้รับประกันได้รับส่วนแบ่งกำไรร่วมกัน (Profit Sharing Companies) เป็นบริษัทที่รับประกันอุบัติเหตุซึ่งดำเนินการในรูปของผู้ถือหุ้นและผู้เอาประกันได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินกิจการร่วมกัน

7. รัฐบาลเป็นผู้รับประกัน (Government Insurance) หมายถึงธุรกิจประกันภัยซึ่งรัฐบาลเป็นผู้จัดการเอง

---

[29] Hammond "แหล่งข้างต้นหน้าเดียวกัน"

การจัดตั้งธุรกิจประกันภัยในประเทศไทย กฎหมายได้อนุญาตให้กระทำในรูปของบริษัทจำกัดประเภทเดียวเท่านั้น สำหรับการประกันตนเองก็มีทำกันบ้างแต่ไม่มากนัก

<u>หลักการประกันภัย</u>

ภัยที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และสินทรัพย์ของมนุษย์นั้น มีมูลเหตุหลายประการด้วยกัน คือ ภัยที่เกิดขึ้นจากการที่มนุษย์เข้ามาอยู่รวมกันเป็นสังคม ภัยอันเนื่องมาจากสภาพทางการเมือง ทางเศรษฐกิจและภัยธรรมชาติ ซึ่งมนุษย์ก็ได้พยายามหาทางหลีกเลี่ยงความเสียหายจากภัยเหล่านั้นด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนั้นการประกันภัยจึงเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่มนุษย์ได้ร่วมกันจัดทำขึ้นเพื่อเตรียมรับความเสียหายที่ผู้เอาประกันได้รับจากภัยที่ได้เอาประกันไว้ โดยผู้เอาประกันเข้าร่วมเฉลี่ยรับภาระความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เอาประกันที่ประสพวิกฤติการ

หลักของการประกันภัย คือการร่วมกันเสี่ยงภัยของผู้สูญเสียจำนวนน้อยโดยชนกลุ่มใหญ่ ซึ่งในหมู่ชนกลุ่มหนึ่ง ทุกคนจะเป็นผู้รับส่วนแบ่งในความสูญเสียของชนกลุ่มน้อย ความทุกข์เข็ญและความเสียหายที่เกิดขึ้นจะถูกแบ่งโดยชนกลุ่มใหญ่ โดยที่แต่ละคนจะออกเงินเป็นส่วนน้อย และไม่เป็นภาระแก่ผู้หนึ่งผู้ใดมากนัก ดังตัวอย่างเช่น สมมุติว่าในหมู่บ้านแห่งหนึ่งมีบ้าน 1,000 หลัง ราคา หลังละ 50,000 บาท จากสถิติที่ได้รวบรวมขึ้นมาเป็นเวลาหลาย ๆ ปี ปรากฏว่าบ้าน 1,000 หลังนี้ แต่ละปีจะต้องถูกไฟไหม้ไป 5 หลัง ซึ่งไม่มีผู้ใดทำนายได้ว่าผู้ใดจะเป็นผู้เคราะห์ร้าย 5 คนที่ถูกไฟไหม้บ้าน และได้รับความเสียหายจนกว่าจะเกิดเพลิงไหม้ขึ้น ความเสียหายของบ้านทั้ง 5หลังนี้ เมื่อรวมกันแล้วจะต้องสูญเสียปีละ 250,000 บาท ซึ่งเป็นจำนวนมาก แต่ถ้าความเสียหาย 250,000 บาท นี้ได้กระจายกันเป็นภาระของเจ้าของบ้านทั้ง 1,000 หลังแล้ว โดยที่ปีหนึ่งเจ้าของบ้านแต่ละคนยอมเสียสละเงินเพียง 250 บาท เพื่อผู้ที่เคราะห์ร้ายทั้ง 5 คน จะได้ไม่ต้องรับความเสียหายอันหนักไว้เอง ถึงแม้ว่าเจ้าของบ้าน 995 คน ที่ไม่ถูกไฟไหม้จะไม่ได้รับเงินที่เขาเสียสละคืน แต่เขาก็ได้รับหลักประกันอันจึงพอใจที่แน่นอน ถ้าหากว่าความเสียหายนั้นจะบังเอิญเกิดขึ้นแก่บ้านของเขาเอง เขาก็จะได้รับค่าชดเชยจากเงินที่ผู้โชคดีทั้ง

หลายได้เสียสละรวมกันไว้ ด้วยวิธีนี้ผู้ที่โชคร้ายทั้ง 5 คนก็จะสามารถสร้างบ้านของตนขึ้นใหม่ได้

ฉนั้นบริษัทประกันภัยจึงตั้งขึ้นเพื่อให้บริการแก่ประชาชน โดยเป็นผู้เก็บส่วนเฉลี่ยค่าเสียหายต่าง ๆ ซึ่งเรียกว่า " เบี้ยประกัน " สำหรับจะจ่ายให้แก่ผู้เอาประกัน ซึ่งเรียกว่า " ค่าสินไหมทดแทน"

" คำว่าประกันภัย มิได้หมายความว่าเป็นการประกันมิให้มีภัยเกิดขึ้น แต่หมายถึงการให้คำมั่นสัญญาว่า ถ้ามีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ชีวิต หรือทรัพย์สินของผู้เอาประกันคนใด แล้วมิใช่ว่าผู้เอาประกันคนนั้นเท่านั้นที่จะต้องรับเคราะห์ แต่ผู้เอาประกันคนอื่น ๆ ทุกคนจะต้องช่วยแบ่งส่วนเฉลี่ยความเคราะห์ร้าย เพื่อที่จะช่วยให้ผู้เอาประกันคนนั้นกลับมีสภาพดีเหมือนดังก่อนที่ความเคราะห์ร้ายนั้นจะเกิดขึ้น' [30]

<u>การประกันภัยคืออะไร</u>

ป.พ.พ. มาตรา 861 ได้บัญญัติไว้ว่าหมายถึงสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตดังได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงส่งเงินให้ ซึ่งเรียกว่า "เบี้ยประกัน"

ป.พ.พ. มาตรา 899 บัญญัติว่า "ในสัญญาประกันชีวิตนั้น การใช้จำนวนเงินย่อมอาศัยความทรงชีพ หรือมรณะของบุคคลคนหนึ่ง "

จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 861 และมาตรา 899 การประกันภัยคือสัญญาซึ่งผู้รับประกันภัยตกลงจะใช้เงินจำนวนหนึ่งให้แก่ผู้เอาประกัน หรือหายาทตามกฎหมายเมื่อสินทรัพย์ที่เอาประกันเสียหาย หรือผู้เอาประกันภัยได้ถึงแก่กรรมหรือยังมีชีวิตอยู่

---

[30]นายชูเกียรติ ประมูลผล, <u>การประกันวินาศภัย เล่ม 2</u> (พระนคร: โรงพิมพ์เลี่ยงเชียงจงเจริญ 2508) หน้า 9

จนถึงเวลาที่ได้กำหนดไว้ในกรมธรรม์ และผู้เอาประกันจะต้องชำระเบี้ยประกันให้แก่ผู้รับประกัน

สัญญาประกันภัยมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ [31]

1. เป็นสัญญาต่างตอบแทน หมายความว่าผู้เอาประกันต้องส่งเบี้ยประกันให้แก่ผู้รับประกัน และผู้รับประกันก็ต้องรับเสี่ยงภัย ถ้ามีภัยเกิดขึ้นต้องชดใช้ค่าสินไหม หรือใช้เงินตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์ เพื่อให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายได้กลับคืนสู่สภาพเดิมเหมือนก่อนที่จะมีภัยเกิดขึ้น

2. เป็นสัญญาเสี่ยงโชค และผู้เอาประกันต้องมีส่วนได้เสียในมูลประกันภัยด้วย เพราะการกระทำของผู้รับประกันภัยมีลักษณะของการเสี่ยงโชค โดยคำนวณอัตราเบี้ยประกันจากสถิติตัวเลขต่าง ๆ นั้น เป็นแต่เพียงได้ความแน่นอนพอสมควร ซึ่งในทางปฏิบัติผู้รับประกันยังต้องเสี่ยงต่อภัยที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอีก แต่นักคณิตศาสตร์ประกันภัยเห็นว่า การประกันภัยนี้ใช่เป็นการเสี่ยงโชค เพราะผู้เอาประกันยอมเสียเบี้ยประกันแต่น้อยเพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายอันใหญ่ ส่วนทางด้านผู้รับประกัน ได้รับประกันภัยไว้เป็นจำนวนมากราย และอัตราเบี้ยประกันที่คำนวนต้องให้คุ้มกับค่าเสียหายที่จะต้องจ่าย และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ รวมทั้งผลกำไรบวกเข้าไปด้วย ดังนั้นเบี้ยประกันที่บริษัทรับประกันภัยได้รับไว้ทั้งหมด ก็เพื่อจะจ่ายคืนให้แก่ผู้เอาประกันที่เคราะห์ร้าย ซึ่งการกระทำเช่นนี้ไม่ใช่เป็นการเสี่ยงโชค

---

[31] นายจิตติ, "แหล่งเดียวกับข้างต้น", หน้า 10.

3. เป็นสัญญาที่ต้องสุจริตต่อกันอย่างยิ่ง

ป.พ.พ. มาตรา 865 ได้บัญญัติไว้ว่า " ถ้าในเวลาทำสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยก็ดี หรือในกรณีประกันชีวิต บุคคลอันการใช้เงินย่อมอาศัยความทรงชีพ หรือมรณะของเขานั้นก็ดีรู้อยู่แล้วละเว้นเสียไม่เปิดเผยข้อความจริง ซึ่งอาจจะใดจูงใจผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นอีกหรือให้บอกปัดไม่ยอมทำสัญญา หรือว่ารู้อยู่แล้ว แถลงข้อความนั้นเป็นข้อเท็จไชร่ท่านว่าสัญญานั้นเป็นการโมฆะ "

การที่กฎหมายให้สิทธิแก่ผู้รับประกันก็เพราะผู้รับประกันเป็นฝ่ายเสียเปรียบ โดยที่ตนไม่ทราบถึงสาเหตุต่าง ๆ เมื่อผู้เอาประกันแจ้งข้อความในสัญญาก็ต้องสันนิษฐายไว้ก่อนว่าเป็นความจริง

4. เป็นสัญญาที่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ

ป.พ.พ. มาตรา 867 บัญญัติว่า " อันสัญญาประกันภัยนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่ง ลงลายมือชื่อฝ่ายที่จะต้องรับผิดหรือลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีได้ไม่ "

หลักฐานตามมาตรา 867 หมายถึง " กรมธรรม์ประกันภัย "

ส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันได้ (Insurable Interest)

ป.พ.พ. มาตรา 863 ได้บัญญัติถึงผลของการมีส่วนได้เสียว่า " อันสัญญาประกันภัยนั้น ถ้าผู้เอาประกันมิได้มีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันนั้นไชร้ ท่านว่าย่อมไม่ผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างหนึ่งอย่างใด "

เมื่อสินทรัพย์ที่เอาประกันได้รับความเสียหาย ผู้เอาประกันจะมีสิทธิ์เรียกร้องให้บริษัทจ่ายเงินค่าสินไหมทดแทน ก็ต่อเมื่อผู้เอาประกันมีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่เอาประกันไว้ ส่วนได้เสียนี้มิได้หมายความถึงว่าผู้เอาประกันจะต้องเป็นเจ้าของ หรือครอบครองสินทรัพย์เท่านั้น ผู้เอาประกันเพียงแต่มีส่วนได้เสียในฐานะเป็นผู้เช่าซื้อทรัพย์สิน ผู้รับจำ

น่อง จำนำ เจ้าของผู้ถือกรรมสิทธิ์ ผู้จัดการมรดก ผู้พิทักษ์และผู้ดูแลตามกฎหมายเป็นต้น บุคคลเหล่านี้ย่อมมีสิทธิ์ที่จะประกันทรัพย์สินซึ่งตนเกี่ยวข้องมีส่วนได้เสียอยู่ได้ทั้งสิ้น

" Macgillivray ได้ให้คำจำกัดความ " ส่วนได้เสีย" ไว้ว่า ความวินาศที่เกิดขึ้นที่จะทำให้บริษัทต้องชำระค่าสินไหมทดแทนนั้น จะต้องเป็นผลโดยตรงทำให้ผู้เอาประกันได้รับความเสียหาย หรือสูญเสียซึ่งสิทธิ์ตามกฎหมาย หรือก่อให้เกิดความรับผิดชอบตามกฎหมายต่อบุคคลอื่น จำนวนส่วนได้เสียของผู้เอาประกันก็คือ จำนวนสูญเสีย หรือความรับผิดชอบซึ่งจะเกิดขึ้นแก่ผู้เอาประกันดังกล่าวแล้วนั้น " [32]

การกำหนดอัตราเบี้ยประกัน

ปัญหาที่สำคัญของการประกอบกิจการประกันภัยก็คือ การกำหนดอัตราเบี้ยประกัน ซึ่งเหมือนกับการกำหนดราคาสินค้า เบี้ยประกันหมายถึงจำนวนเงินที่ผู้เอาประกันจะต้องจ่ายให้บริษัทรับประกันภัย เป็นเสมือนราคาเพื่อความคุ้มครองจากการประกันภัย ซึ่งบริษัทต้องกำหนดระดับอัตราเบี้ยประกันให้สูงพอที่บริษัทคิดว่าจะเพียงพอชดใช้ค่าเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่บริษัท เพื่อความคุ้มครองภัยนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด ตลอดจนเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจการด้วย และยังให้มีเงินเหลือเป็นกำไรแก่บริษัทในอัตราพอสมควรอีกด้วย ดังนั้นการกำหนดอัตราเบี้ยประกันของบริษัทประกันภัย จึงมีความยุ่งยากยิ่งกว่าการกำหนดราคาสินค้าโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งบริษัทจะต้องเฉลี่ยจำนวนความเสียหายนั้นไปยังผู้เอาประกันโดยทั่วถึงกัน และให้มีความยุติธรรมแก่ผู้เอาประกันทุกคน โดยคำนึงถึงเหตุการณ์อันจะเกิดขึ้นในอนาคต การที่จะกำหนดอัตราเบี้ยประกันได้แม่นยำเพียงใด ขึ้นอยู่กับประสพ

---

[32]นายชูเกียรติ, การประกันวินาศภัย เล่ม 2, "แหล่งเดียวกับข้างต้น". หน้า 37

การณ์และความสามารถของบริษัทจากการรับประกันภัยประเภทนั้น ๆ แต่ในอดีตซึ่งบริษัทจะใช้ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตมาคำนวณจำนวนความเสียหายที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานที่คาดว่าจะเกิดขึ้นแก่บริษัท และบริษัทสามารถควบคุมค่าใช้จ่ายดำเนินงานนี้ได้มากน้อยเพียงใด นอกจากนี้บริษัทยังต้องพิจารณาถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นเนื่องจากเหตุพิเศษ หรือมหภัยซึ่งอาจทำความเสียหายเกินกว่าที่คาดคะเนไว้ เพื่อประกอบการกำหนดอัตราเบี้ยประกันด้วย

อายุสัญญาประกันภัย

สัญญาประกันภัยจะมีระยะเวลาสั้นหรือยาวเท่าใดก็ได้ ซึ่งอาจจะแบ่งกรมธรรม์ตามระยะเวลาออกเป็น 3 ประเภท [33] ด้วยกันคือ

1. การประกันระยะเวลา 1 ปี (Yearly Period Policies)
2. การประกันที่มีระยะสั้นต่ำกว่า 1 ปี(Short Period Policies)
3. การประกันที่มีระยะยาวเกินกว่า 1 ปี (Long Term Policies)

กรมธรรม์การประกันชีวิตเป็นสัญญาประกันภัยระยะยาว ซึ่งระยะเวลาจะยาวนานเพียงไรนั้นขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้เอาประกันจะตกลงกับบริษัทผู้รับประกันและบริษัทไม่อาจบอกเลิกสัญญาประกันชีวิตโดยปราศจากความยินยอมของผู้เอาประกัน

---

[33] The Chartered Insurance Institute (CII Tuition Service) Fire Insurance, Study Course IC 304a, pp. 12-13

ส่วนการประกันวินาศภัยเป็นสัญญาระยะสั้น ส่วนมากมีระยะเวลาเพียง 1-5 ปี และบริษัทอาจบอกเลิกสัญญาเมื่อใดก็ได้ โดยคืนเบี้ยประกันส่วนที่ยังมิได้ให้ความคุ้มครองแก่ผู้เอาประกัน ซึ่งผู้เอาประกันไม่อาจที่จะโต้แย้งได้